

Kennismaken met de Referentieniveaus voor Taal en Rekenen in het primair onderwijs

14 Vragen en antwoorden

In 2008 zijn in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap referentieniveaus voor taal en rekenen geformuleerd. Deze referentieniveaus geven aan wat leerlingen van ongeveer 12, 16 en 18 jaar moeten kennen, kunnen en begrijpen op het gebied van taal en rekenen. Scholen zijn sinds 1 augustus 2010 wettelijk verplicht de referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen in het onderwijsaanbod als uitgangspunt te nemen.

Om scholen te helpen bij de invoering van referentieniveaus voor taal en rekenen in het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs, is het **Steunpunt taal en rekenen PO** opgericht. Informatie over de referentieniveaus en de doorlopende leerlijnen is te vinden op www.taalenrekenen.nl, www.schoolaanzet.nl, www.taalpilots.nl en www.rekenpilots.nl.

De komst van referentieniveaus roept een aantal vragen op. Het **Steunpunt Taal en Rekenen PO** heeft de meest gestelde vragen met de antwoorden op een rijtje gezet.

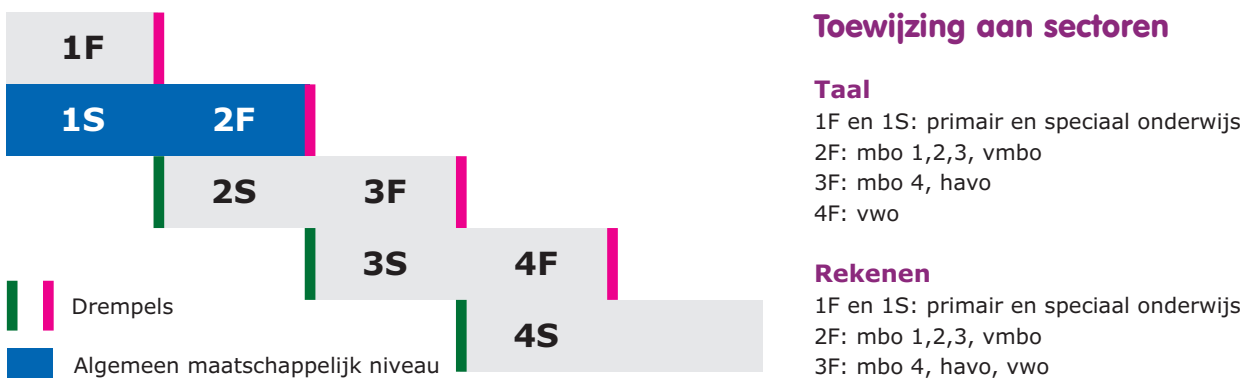
1. Wat zijn referentieniveaus?
2. Wanneer worden de referentieniveaus ingevoerd?
3. Wat houden de referentieniveaus voor taal en rekenen in?
4. Wat zijn de voordelen van referentieniveaus?
5. We hebben toch kerndoelen? Wat is het verschil tussen de referentieniveaus en de kerndoelen?
6. Als ik de referentieniveaus voor taal en rekenen bekijk, vind ik het moeilijk om vast te stellen wat de kinderen precies moeten beheersen. Komen daar nog aanwijzingen voor?
7. De referentieniveaus zijn ook ontwikkeld om de drempels tussen primair en voortgezet onderwijs weg te nemen. Hoe zit dat eigenlijk?
8. Hoe weet ik of kinderen aan het eind van groep 8 1F of 1S gehaald hebben? Komen daar aparte toetsen voor?
9. Wat als kinderen het eerste referentieniveau 1F voor taal en rekenen niet (kunnen) halen?
10. Hoe zit het met leerlingen die meer aankunnen dan 1S, bijvoorbeeld de excellente leerlingen? Hoort de taal- en rekenstof boven 1S niet meer tot de inhoud van het basisonderwijs?
11. Wordt het inspectiekader aangepast?
12. Wat betekenen de referentieniveaus concreet voor onze taal- en rekenlessen? Moet het nu helemaal anders of verandert er eigenlijk niets? Wij werken met een rekenmethode, is die methode wel 'referentieniveauproof'?
13. Ik ben schoolleider van een basisschool. Hoe kan ik mij met mijn team op de referentieniveaus voorbereiden?
14. Waar vind ik meer informatie over de referentieniveaus?

Vraag 1 Wat zijn referentieniveaus?

Referentieniveaus bevatten beschrijvingen van kennis en vaardigheden die leraren houvast bieden voor het bepalen, volgen en stimuleren van de ontwikkeling van leerlingen op het gebied van taal en rekenen. Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft de referentieniveaus laten ontwikkelen met de bedoeling een samenhangend curriculum voor taal en rekenen te creëren zowel binnen de onderwijssectoren als over de sectoren heen, en de taal- en rekenprestaties van leerlingen te verbeteren.

Met doorlopende leerlijnen en referentieniveaus voor de hele onderwijsketen worden de kansen van leerlingen op een optimale schoolloopbaan vergroot. Deze inzet is nodig omdat er zorg is over het niveau van taal en rekenen. Zo laat internationaal onderzoek zien dat de reken- en wiskundevaardigheden van Nederlandse leerlingen achteruit gaan, en blijkt uit onderzoek van de Inspectie in 2006 dat een kwart van de leerlingen de basisschool verlaat met een vaardigheid in technisch lezen die niet hoger is dan groep 6.

In 2007 heeft het Ministerie van OCW de expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen ingesteld. Deze expertgroep heeft de referentieniveaus geformuleerd: een systematische beschrijving van wat leerlingen in de verschillende fasen van het onderwijs moeten kennen en kunnen. De commissie heeft niveaus beschreven voor vier momenten in de schoolloopbaan: op de leeftijd van 12, 16 en 18 jaar (zie figuur 1).

figuur 1: Referentieniveaus op vier momenten in de schoolloopbaan en op twee niveaus: een F-niveau en een S-niveau

Voor elk moment is het niveau aangegeven waaraan alle leerlingen op dat moment zouden moeten voldoen, de fundamentele niveaus (F). Voor leerlingen die meer aan kunnen zijn er streefniveaus geformuleerd (S). Niveau 2F is aangeduid als het niveau waaraan elke Nederlander zou moeten voldoen. Het beheersen van de basiskennis en basisvaardigheden bij dit 2F-niveau zijn voorwaarden om als burger in de samenleving te kunnen functioneren.

De referentieniveaus beschrijven welke basiskennis en -vaardigheden leerlingen moeten beheersen voor taal en rekenen. Er zijn vier fundamentele niveaus en vier streefniveaus, 1F t/m 4F en 1S t/m 4S, over alle onderwijssectoren heen: primair, speciaal en voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs. Tussen de vier niveaus is sprake van overgangen of drempels. Dit zijn de overstappen die leerlingen maken binnen hun schoolloopbaan.

Voor het primair onderwijs worden twee beheersingsniveaus onderscheiden: het fundamentele niveau 1F en het hogere streefniveau 1S. Deze niveaus zijn integraal van toepassing op het speciaal basisonderwijs en alle vormen van speciaal onderwijs, met uitzondering van zeer moeilijk lerenden en meervoudig gehandicapte leerlingen (ZML en MG).

Vraag 2

Wanneer worden de referentieniveaus ingevoerd?

Op 1 augustus 2010 is de Wet op het primair onderwijs (WPO) en de Wet op de expertisecentra (WEC) aangepast, zodat scholen voor hun taal- en rekenonderwijs, naast de huidige kerndoelen, ook de referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen als uitgangspunt voor de inrichting van het onderwijs moeten nemen.

Voor het voortgezet speciaal onderwijs zullen de referentieniveaus nog worden vastgesteld in het kader van de wetgeving kwaliteit (v)so. Deze wetgeving zal naar verwachting per 1 augustus 2013 in werking treden en heeft tot doel de opbrengsten van het (v)so te verbeteren. De referentieniveaus kunnen daar een bijdrage aan leveren.

Werken met referentieniveaus mag er niet toe leiden dat leerlingen die al eerder voldoen aan het gewenste basisniveau, zich niet verder ontwikkelen, of dat er voor hen onvoldoende uitdaging geboden wordt. Scholen in het primair onderwijs hebben immers de wettelijke opdracht ervoor te zorgen dat het onderwijs wordt afgestemd op de voortdurende ontwikkeling van de leerlingen.

Vraag 3

Wat houden de referentieniveaus voor taal en rekenen in?

Niveaus en domeinen

De referentieniveaus voor taal en rekenen zijn ingedeeld in domeinen, met per domein een nadere beschrijving.

Voor taal gaat het om de domeinen:

- Mondelinge taalvaardigheid (gespreksvaardigheid, luistervaardigheid en spreekvaardigheid)
- Lezen (zakelijke teksten en fictionele, narratieve en literaire teksten)
- Schrijven
- Begrippenlijst en taalverzorging

De vier domeinen zijn ieder op vier niveaus beschreven. De niveaus geven een opklimmende moeilijkheidsgraad in basiskennis en vaardigheden aan. Elk fundamenteel niveau omvat het voorgaande niveau: leerlingen op niveau 2F beheersen dus ook niveau 1F. Bij het behalen van een fundamenteel niveau kan het volgende niveau gezien worden als streefniveau, aangezien niveau 1S en 2F voor taal gelijk zijn.

De domeinen voor rekenen zijn:

- Getallen
- Verhoudingen
- Meten en Meetkunde
- Verbanden

Anders dan bij taal gaat het bij rekenen om van elkaar onderscheiden fundamentele niveaus en streefniveaus. Deze zijn beide op drie niveaus beschreven, dus voor het fundamentele niveau 1F, 2F en 3F en voor het streefniveau 1S, 2S en 3S. De fundamentele niveaus richten zich op basale kennis en vaardigheden en zijn gericht op een meer toepassingsgerichte benadering van rekenen. De streefniveaus bereiden al voor op de meer abstracte wiskunde. Bij rekenen is er geen vierde niveau, omdat dat het domein van de wiskunde is.

De niveaus 1F en 1S zijn van toepassing op het einde van het basis- en speciaal (basis)onderwijs. Het is de bedoeling dat alle leerlingen het fundamentele niveau 1F halen. Maar uiteraard willen we dat zoveel mogelijk leerlingen een zo hoog mogelijk niveau halen.

Meer informatie en gedetailleerde referentiebeschrijvingen zijn te vinden op www.taalenrekenen.nl > **Referentieniveaus Taal/Rekenen** > **Beschrijvingen**.

Vraag 4

Wat zijn de voordelen van referentieniveaus?

Een belangrijke opgave voor het basisonderwijs en het speciaal (basis)onderwijs is: een duurzame verbetering van de taal- en rekenprestaties via opbrengstgerichte manieren van werken. Referentieniveaus zijn daarbij een instrument. Referentieniveaus maken duidelijk wat we verwachten van leerlingen op het gebied van taal en rekenen. Daarnaast zijn referentieniveaus een manier om opbrengstgericht werken in praktijk te brengen, want hiermee kunnen we doelen vaststellen, leeropbrengsten van individuele leerlingen meten en daarmee eventueel het onderwijsaanbod bijstellen.

Invoering van de referentieniveaus betekent dat de programma's van verschillende schooltypen beter op elkaar zullen aansluiten, waardoor hiaten of overlap wordt voorkomen. Bovendien is het bij een overstap tussen scholen voor de ontvangende school direct duidelijk of een leerling moet worden bijgespijkerd, of onderhoud volstaat, of dat een leerling kan doorwerken naar het volgende niveau.

Vraag 5

We hebben toch kerndoelen? Wat is het verschil tussen de referentieniveaus en de kerndoelen?

De wettelijk vastgelegde kerndoelen beschrijven wat in het basisonderwijs aangeboden moet worden aan de leerlingen, zodat zij voldoende kans krijgen zich deze stof eigen te maken. Kerndoelen beschrijven dus het aanbod en geven een inspanningsverplichting naar de leerkracht en het onderwijs.

Voor scholen is onduidelijk op welk beheersingsniveau leerlingen zich deze kennis, inzichten en vaardigheden eigen zouden moeten maken. Voor leraren ontbreken heldere en concrete doelen die zij kunnen hanteren en op basis waarvan zij de voortgang van hun leerlingen kunnen evalueren. In de praktijk leidt dit ertoe dat scholen in het voortgezet onderwijs leerlingen binnen krijgen met grote verschillen in beheersing van de basisvaardigheden Nederlandse taal en rekenen. Hierdoor is behoefte ontstaan aan een specifiekere beschrijving van de onderwijsinhoud en objectieve vaststellingen van het bereikte beheersingsniveau voor een succesvolle overstap naar het vervolgonderwijs.

De referentieniveaus 1F en 1S beschrijven die doelen voor einde basisschool. Ze geven specifiek aan wat de kinderen aan het eind van groep 8 op deze niveaus moeten kennen en kunnen. Het gaat bij de referentieniveaus dus niet om een aanbodsverplichting voor de leraar, maar een opbrengstverplichting voor de leerling. Ook deze niveaus zijn bij wet vastgelegd.

Vraag 6

Als ik de referentieniveaus voor taal en rekenen bekijk, vind ik het moeilijk om vast te stellen wat de kinderen precies moeten beheersen. Komen daar nog aanwijzingen voor?

De referentieniveaus zijn kernachtig en vaak abstract geformuleerd, met soms voorbeelden ter verduidelijking. Maar deze zijn niet uitputtend en soms worden onheldere formuleringen gebruikt.

De belangrijkste vindplaats voor informatie over de referentieniveaus is de website www.taalenrekenen.nl. Deze website is in opdracht van het Ministerie van OCW ontwikkeld en wordt mede mogelijk gemaakt door verschillende onderwijsondersteunende instellingen,

waaronder de PO-Raad. Hier zijn ook uitwerkingen van de referentieniveaus voor taal en rekenen te vinden.

Daarnaast zijn er verschillende educatieve diensten en instellingen bezig om voor het basisonderwijs (en andere onderwijsvormen) toelichtingen en materialen te schrijven bij de referentieniveaus.

Zie ook vraag 14: Waar vind ik meer informatie over de referentieniveaus?

Vraag 7

De referentieniveaus zijn ook ontwikkeld om de drempels tussen primair en voortgezet onderwijs weg te nemen. Hoe zit dat eigenlijk?

Voor het basisonderwijs is met name de overgang van po naar v(s)o belangrijk. Het gaat erom dat de beschrijvingen van de referentieniveaus voor leraren zowel in het primair als in het voortgezet onderwijs duidelijk maken, wat leerlingen moeten kennen en kunnen bij de overgang naar het vervolgonderwijs. De opdracht is dan ook om het onderwijs in po en vo meer op elkaar te laten aansluiten. Zo zal in het vo meer rekenen gegeven gaan worden, om de vaardigheden uit het po te onderhouden en te consolideren, of om alsnog extra hulp te bieden waar het gewenste niveau niet is bereikt. Leraren van het basisonderwijs en docenten uit het voortgezet onderwijs zullen meer met elkaar in gesprek (moeten) gaan over de doorlopende leerlijnen en het niveau van de leerlingen. De referentieniveaus leiden ook tot aanpassingen in leermiddelen en materialen, zowel in po als in vo. Dit moet de drempels tussen de onderwijsvormen wegnemen of in ieder geval drastisch verkleinen.

Vraag 8

Hoe weet ik of kinderen aan het eind van groep 8 1F of 1S gehaald hebben? Komen daar aparte toetsen voor?

Voor het einde van het basisonderwijs en het speciaal (basis)onderwijs komen er toetsen. Daarmee kunnen objectieve gegevens verzameld worden waaruit duidelijk wordt waar de individuele leerling voor taal en rekenen staat ten opzichte van de referentieniveaus. Deze informatie is nodig voor de overdracht van leerlingen naar het voortgezet (speciaal) onderwijs. Voor elke v(s)oschool is daarmee direct duidelijk wat leerlingen wel en niet beheersen op het gebied van taal en rekenen. Het verzamelen van deze gegevens is op dit moment nog niet mogelijk, omdat er nog geen toetsen zijn die de beheersing van de referentieniveaus in beeld brengen. Daarom wordt deze verplichting op zijn vroegst vanaf het schooljaar 2012-2013 van kracht. Deze verplichting heeft overigens geen consequenties voor de doorstroom naar het voortgezet (speciaal) onderwijs; het beheersen van referentieniveau 1F of 1S is geen voorwaarde voor toelating tot één van de brugklustypes voortgezet onderwijs.

Daarnaast is het de bedoeling dat kinderen gedurende hun hele schoolloopbaan, ook over de onderwijsvormen heen, gevolgd kunnen worden op hun taal- en rekenvaardigheid.

Vraag 9

Wat als kinderen het eerste referentieniveau 1F voor taal en/of rekenen niet (kunnen) halen?

Er zullen altijd kinderen zijn, voor wie niveau 1F te hoog gegrepen is aan het einde van het (speciaal) basisonderwijs en speciaal onderwijs. Voor hen zijn speciale doelen of aangepaste doelen noodzakelijk. We denken bijvoorbeeld aan kinderen die het Praktijkonderwijs volgen of

de vmbo-basisberoepsgerichte of vmbo-kaderberoepsgerichte leerwegen met leerwegondersteuning. Ook zijn er leerlingen die doorstromen naar een hoger type vervolgonderwijs, maar bijvoorbeeld met rekenen erg veel moeite hebben. Het is uiteraard noodzakelijk dat we gedurende het onderwijs alles doen om ook deze leerlingen zo ver mogelijk te krijgen. Maar er zullen soms ook keuzes gemaakt moeten worden. Dat kan bijvoorbeeld inhouden dat bij rekenen het leren omgaan met eenvoudige percentages niet ten koste mag gaan van het steeds maar blijven oefenen met de tafels. In opdracht van het ministerie van OCW wordt het project Passende Perspectieven uitgevoerd, waarin voor leerlingen met leerproblemen leerroutes en doelen voor taal en rekenen worden geformuleerd als 1F echt niet haalbaar is.

Vraag 10

Hoe zit het met leerlingen die meer aankunnen dan 1S, bijvoorbeeld de excellente leerlingen? Hoort de taal- en rekenstof boven 1S niet meer tot de inhoud van het basisonderwijs?

In ons onderwijs, dus ook bij taal en rekenen, streven we ernaar om binnen de mogelijkheden het beste uit de leerlingen te halen en te stimuleren dat leerlingen hun taal- en rekenvaardigheid optimaal kunnen ontwikkelen. We willen 'eruit halen wat erin zit'. Er is een groep leerlingen die (veel) meer aankunnen dan niveau 1F en 1S beschrijven, bijvoorbeeld leerlingen die in het vervolgonderwijs naar havo en vwo gaan. Voor hen biedt bijvoorbeeld de gehanteerde rekenmethode leerstof die verder gaat dan niveau 1S. Maar excellente leerlingen kunnen vaak meer aan, en voor hen is verrijkmateriaal op de markt dat tegemoet komt aan hun leerbehoeften en ontwikkelingsmogelijkheden. Vanuit de overheid worden geen eisen gesteld aan de doelen voor dit materiaal en er worden geen verrijkingdoelen voor deze leerlingen geformuleerd. Er zijn wel plannen om doelen te formuleren die meer passen bij excellente leerlingen, maar als dit gebeurt, zullen ze niet bij wet vastgelegd worden.

Vraag 11

Wordt het inspectiekader aangepast?

In het huidige inspectietoezicht wordt nagegaan of het aanbod van scholen dekkend is voor de kerndoelen. Omdat de referentieniveaus uitwerkingen zijn van de kerndoelen en deze niet veranderen zal het inspectiekader op dit punt niet (op korte termijn) worden aangepast. Op dit moment zijn er nog geen toetsen die de beheersing van de referentieniveaus in beeld brengen, dus spelen de referentieniveaus nog geen rol bij de verantwoording over de leeropbrengsten. Er verandert voorlopig dus niets in de beoordeling van uw resultaten door de inspectie. De school krijgt eerst enkele jaren de tijd om de referentieniveaus goed en zorgvuldig in te passen. Op termijn zullen de resultaten van de leerlingen ten opzichte van de referentieniveaus wel worden meegewogen in het kwaliteitsoordeel van de school. We verwachten dat u dan zichtbaar moet maken welke inzet de school heeft gedaan om kinderen naar een zo hoog mogelijk niveau te brengen, met name als zij uiteindelijk 1F niet halen. Wanneer het inspectiekader aan de referentieniveaus wordt aangepast, is op dit moment nog niet bekend.

Vraag 12

Wat betekenen de referentieniveaus concreet voor onze taal- en rekenlessen? Moet het nu helemaal anders of verandert er eigenlijk niets? Wij werken met een taal- en rekenmethode, zijn die methoden wel 'referentieniveau-proof'?

De komst van de referentieniveaus doet in principe niets af aan de taal- en rekenmethodes. Ook

de referentieniveaus passen bij de kerndoelen, zoals de taal- en rekenmethodes ook de kerndoelen dekken. U kunt dus gewoon uw taal- en rekenmethode blijven gebruiken. In alle taal- en rekenmethodes wordt zowel met de doelen van 1F als van 1S gewerkt. De handleidingen van de nieuwe generatie taal- en rekenmethodes zullen aangeven hoe niveau 1F en 1S zijn terug te vinden in de leerstof.

Pas als u merkt dat leerlingen het totale aanbod van de methode niet aankunnen en er alles aan gedaan is om deze leerlingen te helpen, kunt u beter gericht toewerken naar niveau 1S of 1F. Dat betekent dat deze kinderen niet alle stof die de methode aanbiedt hoeven te beheersen. De nadruk komt dan te liggen op onderdelen die in de referentieniveaus gevraagd worden en nog niet beheerst worden. Dat betekent dat kinderen meer tijd hebben om zich de basisstof eigen te maken. De referentieniveaus zijn dus niet alleen bedoeld voor groep 8. Ook leerkrachten in de lagere groepen zullen moeten kijken hoe hun leerlingen zich ontwikkelen en nagaan of er zorg is dat zij niet alles zullen kennen en kunnen wat de taal- of rekenmethode vraagt. Leerlijnen en tussendoelen kunnen hierbij behulpzaam zijn.

Vraag 13

Ik ben schoolleider van een basisschool. Hoe kan ik mij met mijn team op de referentieniveaus voorbereiden?

Het realiseren van doorlopende leerlijnen en vergroten van de leeropbrengsten (opbrengstgericht werken) betekent dat het onderwijs zó in elkaar moet zitten, dat er sprake is van een passende en logische ordening en opbouw van de leerstof en een passend aanbod aan de leerlingen. Hiermee bedoelen we passend en logisch in vakinhoudelijke, vakdidactische en leer- en ontwikkelingspsychologische zin. Dat is voornamelijk de verantwoordelijkheid van de school, het team en de leerkrachten. De schoolleider kan met het team hierover gesprekken voeren waarin kritisch gekeken wordt naar het eigen taal- en rekenbeleid. Het is belangrijk om gezamenlijk over het eigen onderwijs te praten en dit op gewenste punten te verbeteren.

Scholen leggen verantwoording af over hun leeropbrengsten en de Inspectie van het Onderwijs controleert dit. De gegevens over de eindresultaten van leerlingen in relatie tot de referentieniveaus zijn van grote waarde voor het bevoegd gezag en de schoolleiding. Deze meetgegevens zullen geïntegreerd gaan worden op expliciet vastgestelde referentieniveaus. Daardoor vormen zij een betrouwbare bron voor het vergelijken van groep- en schoolprestaties ten opzichte van eerdere meetmomenten bij dezelfde leerlingenpopulatie, voor vergelijkingen over leerjaren heen, en – op termijn - voor het onderling vergelijken van scholen. Deze gegevens bieden handvatten voor verbetering van de onderwijsresultaten op het gebied van taal en rekenen. Daarmee dragen de referentieniveaus als instrument bij aan een opbrengstgerichte cultuur binnen het onderwijs.

De schoolleider heeft een belangrijke rol bij het begeleiden van het opbrengstgericht werken en werken met referentieniveaus op schoolniveau, en in het stimuleren van het gebruik van de referentieniveaus op groepsniveau en individueel niveau. Het advies hierbij is om tijd te nemen, gezamenlijk kennis te nemen van de referentieniveaus en te bespreken wat invoering betekent voor de school, het team, het onderwijs, gebruik van materialen en het bieden van (extra) zorg.

Vraag 14

Waar vind ik meer informatie over de referentieniveaus?

Verschillende instellingen zijn bezig om voor het basisonderwijs (en andere onderwijsvormen) toelichtingen en materialen te schrijven bij de referentieniveaus. Via Google zijn meer dan 17.000 resultaten te vinden op het trefwoord 'referentieniveaus' en er komen er dagelijks meer bij. We hebben de belangrijkste links voor u geselecteerd.

Algemeen

www.taalenrekenen.nl biedt handvatten voor de invoering van de referentieniveaus taal en rekenen. U vindt er onder andere informatie over het wetgevingstraject, beschrijvingen, duidingen van de betekenis van de referentieniveaus voor leraren en schoolleiders en veel gestelde vragen. Ook wordt de site voortdurend aangevuld met concrete voorbeelden en leerervaringen uit pilots en projecten.

www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/taal-en-rekenen biedt informatie over de invoering van de referentieniveaus taal en rekenen in de verschillende onderwijssectoren (van po tot en met mbo).

www.onderwijsinspectie.nl. Op deze site zijn de rapporten Basisvaardigheden rekenen-wiskunde in het basisonderwijs en Basisvaardigheden taal in het basisonderwijs gratis te downloaden.

www.schoolaanzet.nl biedt informatie voor iedereen die werkt aan kwaliteit in het primair onderwijs. Op de site staat onder andere informatie over taal, rekenen, opbrengstgericht werken en conferenties.

www.thuisintaalenrekenen.nl biedt ouders oefenmateriaal en praktische tips waarmee ze kinderen kunnen ondersteunen in de vakken taal en rekenen.

www.cito.nl biedt voor v(s)o ontwikkelde toetsen waarmee de school een helder beeld krijgt van de taal- en rekenvaardigheden van leerlingen, de zogenoemde diagnostische toetsen. Inschrijven kan via www.cito.nl > Voortgezet onderwijs > Diagnostische toetsen. De site biedt tevens resultaten van peilingsonderzoek in primair onderwijs naar het onderwijsniveau op het gebied van rekenen en taal. Deze zijn gratis te downloaden.

<http://tule@slo.nl>. Deze site biedt een uitwerking van de kerndoelen voor het basisonderwijs over de verschillende leerjaren, met inhouden, activiteiten voor leraar en leerling en doorkijkjes uit de praktijk.

Rekenen

www.aps.nl/rekenen geeft een overzicht van diensten en producten van het onderwijsadviesbureau APS op het gebied van rekenen.

www.cpsacademie.nl is een website van CPS Onderwijsontwikkeling en advies en geeft een overzicht van trainingen en conferenties over referentieniveaus.

www.fi.uu.nl/wiki biedt in de vorm van een wiki informatie over onderzoek en ontwikkeling van het reken-/ wiskundeonderwijs (po, vo, mbo).

www.fi.uu.nl/dll biedt een overzicht van producten en diensten van het Freudenthal Instituut op het gebied van rekenen en wiskunde. Ook vindt u er informatie over recente projecten en de laatste ontwikkelingen.

www.kpcgroep.nl/taalenrekenenpo geeft een overzicht van diensten en producten op het gebied van referentieniveaus in het primair onderwijs van onderwijsadviesbureau KPC Groep.

www.kpcgroep.nl/taalenrekenenpo geeft een overzicht van diensten en producten op het gebied van referentieniveaus in het voortgezet onderwijs van onderwijsadviesbureau KPC Groep.

www.onderwijsinontwikkeling.nl een overzicht van alle onderzoeks- en ontwikkelingsproducten en -projecten van de Landelijke Pedagogische Centra (APS, CPS en KPC Groep), waaronder de resultaten van de programmalijn Doorlopende leerlijnen.

www.rekenbeter.nl biedt na aanmelding dagelijks zes opgaven: drie op niveau 1F, twee op 1S en een doordenker. U krijgt direct antwoord, een korte uitleg en doorklikmogelijkheden naar de theorie.

www.RekenWeb.nl biedt de mogelijkheid om uw leerlingen spelenderwijs te leren rekenen. Maandelijks wordt een rekenspel toegevoegd.

www.kennisbankrekenen.nl en www.kennisbankwiskunde.nl. Op deze sites vindt u allerlei informatie rond rekenen en wiskunde in po en vo, zoals doelen, inhouden, leerstoflijnen in rekenmethodes, lessuggesties en verwijzingen.

www.slo.nl/primair/leergebieden/rekenen. Hier kunt u de Fundamentele doelen Rekenen-Wiskunde gratis downloaden; ook staan hier enkele (experimentele) routeboekjes voor drie rekendomeinen in de methode Pluspunt voor leerlingen die werken naar niveau 1F. Hier vindt u ook leerlijnbeschrijvingen voor de overgang van po naar vo-vmbo en leerling-materialen met handreikingen (experimentele versie) die gratis te downloaden zijn.

www.rekendoelen.slo.nl biedt een vertaling van referentieniveau 1F naar doelen die aansluiten bij de onderwijspraktijk in het primair onderwijs en helpt u bij de inrichting van het rekenonderwijs voor leerlingen voor wie 1F het hoogst haalbare is.

www.rekenlijn.nl biedt een visuele weergave van de leerlijnen rekenen voor leerlingen van 4 t/m 14 jaar. Rekenlijn.nl is opgebouwd vanuit de domeinen van de referentieniveaus (1F, 2F, 1S en 2S). Er zijn verschillende leerlijnen beschreven waarop u kunt inzoomen voor details van de opbouw en samenhang van vaardigheden. Onderliggende begrippen en vaardigheden worden toegelicht met een kernopgave, leerlingenwerk en achtergrondinformatie.

www.speciaalrekenen.nl biedt informatie over rekenen in het s(b)o. Uitgangspunt is dat ook in het s(b)o wordt gewerkt met een reguliere reken-wiskundemethode. Het project Speciaal Rekenen heeft bij de meest gebruikte rekenmethoden extra materialen ontwikkeld en handreikingen om 'speciaal rekenen' op uw school in te voeren.

Taal

www.expertisecentrumnederlands.nl biedt een overzicht van producten en diensten van het Expertisecentrum Nederlands. Ook vindt u er informatie over recente projecten en de laatste ontwikkelingen.

www.leerlijntaal.nl biedt een koppeling tussen de referentieniveaus taal en de tussendoelen en leerlijnen van het Expertisecentrum Nederlands. De site brengt de taalontwikkelingslijn van leerlingen van 4 t/m 12 jaar in beeld en biedt ondersteuning bij het realiseren van de referentieniveaus 1F en 1S/2F.

Colofon

Deze kwaliteitskaart Taal en rekenen is samengesteld door Anneke Noteboom (SLO), Gea Spaans en Gert Gelderblom (Projectbureau Kwaliteit/PO-Raad) en Mienke Droop (Expertisecentrum Nederlands) en is een uitgave van Steunpunt taal en rekenen PO.

Buiten het downloaden zijn alle rechten op dit product voorbehouden aan:

Steunpunt taal en rekenen PO
Postbus 85246
3508 AE Utrecht
E-mail: steunpuntpo@poraad.nl